

Ultimii doi profeți

— IOAN BUDUCA —

INTERPRETĂRI

In textul Apocalipsei se vorbește de doi profeți, ultimii doi, contemporani, ambii fiind prezentați ca fiind voci ale minciunii. După cei doi, însă, ceea ce vine este adevărul: revelația celor de pe urmă fapte ale Providenței, sfârșitul istoriei.

„Secolul al XX-lea va rămâne în istorie ca un secol scurt și pierdut pentru istoria gândirii”, citesc într-un spaniol de azi, specializat în exegeza literaturii conspiraționiste de la originile ei pînă în prezent, Juan Carlos Castillon.

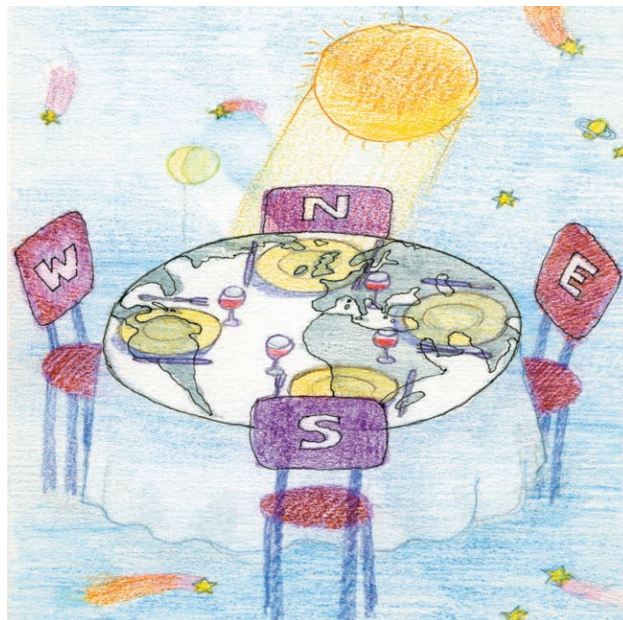
Acest spaniol observă că, acum, după ce secolul trecut s-a încheiat în intervalul 1989–1991, în lumea gândirii mediatizate a rămas o singură temă și două partide: globalizarea, interpretată de optimiștii ei și de pesimiștii ei. Și o partidă, și cealaltă consideră globalizarea ca fiind inevitabilă. Ceea ce îi desparte pe profeții globalizării în două tabere aparent adverse este speranța: unii cred că viitorul va aduce mai binele, alții că va aduce mai răul. Optimiștii cred că binele de azi e mai mult decît răul, iar globalizarea va consolida acest trend. Pesimiștii cred că răul de azi e mai mult decît binele și că, desigur, trendul acesta se va consolida.

Unde, în trecut, s-au separat apele acestor două viziuni despre ziua de azi? În secolul al XVIII-lea. Atunci au apărut gînditori care au început să vorbească despre mai binele umanității și au reacționat alții care au atras atenția că mai binele poate fi dușmanul binelui.

Secolul al XX-lea a dat dreptate, în cele din urmă, și reacționarilor.

După secolul acesta scurt și fără minte, cum zicea spaniolul, a venit din nou secolul al XVIII-lea, sub chipul celui de-al XXI-lea. Mai binele nu se poate instala, ziceau gînditorii noului în cel dintîi secol al XVIII-lea, decît împotriva culturii religioase și împotriva puterii instituționale pe care a acaparat-o religia. Acum, în cel de-al doilea secol al XVIII-lea, gînditorii noului spun că globalizarea nu este frînată decît de monoteismul fundamentalist primitiv al Islamului și de alte cîteva diferențe culturale mai puțin importante. Reacționarii de azi încearcă să aere dreptul la existență al diversității religioase de pe glob, dar nu mai văd cu puțință un *ancien régime*.

Pentru ce se poartă noile polemici? În nici un caz, aceste polemici nu urmăresc restaurarea teocrațiilor, dinspre reacționari, ori mondializarea democrațiilor, dinspre ceilalți. Cele două tabere se bat pentru o stare de fapt: să fie cum a mai fost (state naționale, culturi diverse) sau să fie cum n-a fost încă (suveranități

integrate, culturi muzeificate, uniformizare subculturală).

Iată de ce pare a fi îndreptățit spaniolul citat mai sus să considere secolul al XX-lea pierdut pentru istoria gândirii. Dacă te uiți la istoria recentă numai prin ochelul politicului, vezi că pe cursul acestui secol stările de fapt au impus agenda gînditorilor.

Dacă te-ai uita la același secol prin alt ocean, acela care dezvăluie mișcarea ideilor în fizică, în biologie, ori în tehnologiile informatice, ai vedea că s-a cîștigat ceva de o măreție fără egal, ceva atît de revoluționar încît puterea gîndului integrator, filosofic, n-a mai stat la originea noilor „revelații”, ci stă încă în așteptarea unificării lor într-un fel de judecată de apoi, care va dezvălui abia la urmă ceea ce altădată era învăluit de la bun început. Mișcarea fizică, de pildă, învăluia *deja* în gîndirea elinilor un secret ce aștepta să fie dezvăluit, mai tîrziu, prin posibilitățile deschise de prima matematizare reușită a mișcării neuniforme. Acum, însă, secretul dublei naturi a luminii n-a precedat cercetarea cuantică, ci a fost un rezultat al ei, care-și așteaptă încă o explicație unitară.

Această inversare a relației filosofie-știință, apărută în cursul secolului al XX-lea, a fost contemporană altei inversiuni: iată că nu ideile de filosofie politică au schimbat stările de fapt în acest secol, ci stările de fapt au început să comande agenda ideilor politice.

Globalizarea n-a fost identificată ca idee decît după ce a devenit o stare de fapt tehnologic. Fusese o stare de fapt inefabil încă din vremea cînd matematicile au fost acceptate ca instrument globalmente valabil de cercetare. Dar n-a fost asumată ca

problemă și n-a fost identificată ca ideologie (o idee ce vrea să devină normă) decît după ce tehnologiile comunicării informatizate au reușit să transforme lumea într-un sat global. Drept urmare a început să se vorbească ideologic (normativ) ori ca despre un *fatum* și despre globalizarea politică.

Dar prima globalizare, neidentificată ca atare, n-a fost, de fapt, matematizarea cercetărilor științifice. Prima globalizare a fost (surpriză?) neoliticul, o vreme cînd, în toate comunitățile, relația pămînt-ter a fost activată ca o relație muncă (agrară) – zei. Din vremea aceea moștenim un sens global pe care tindem să-l ignorăm: sensul ideii de societate umană. Este ea, societatea, reglabilă numai prin reglementări umane ori are nevoie și de reguli de origine supraumană? În ultimele două secole, răspunsul standard este acesta: societățile să fie reglate de regulile rațiunii umane, iar persoanele să fie libere să-și regleze viața și în funcție de reguli de origine divină.

Care va fi soarta acestui răspuns standard în viitorul previzibil? Pare destul de clar pentru o largă majoritate că ordinea generală a lucrurilor de interes public va rămîne aceeași, cu schimbări de natură să conserve paradigma actuală: progresul tehnologic și stăpînia acestui progres vor controla societățile și în viitor. Dar dacă vom avea o catastrofă globală? În afara uneia nucleare, care alta ar fi posibilă? Nu avem alt răspuns raționalmente previzibil.

În sens profetic, în măsura în care profeticul mai joacă în istorie, am putea avea un viitor totalitar global, față de care să se întîmple o renaștere

reacționară a vechii paradigme sociale activate de relația cer-pămînt, dar este de așteptat ca o astfel de reactivare să retribalizeze lumea din punct de vedere religios dacă astfel de evenimente se vor petrece în condițiile unei societăți globale atît de diversificate religios precît este aceea de azi.

Sînt semne că lumea de azi se globalizează și în sens spiritual? Deloc. Semnele sînt acelea de dizolvare a spiritualului, și la nivelul de jos, acela al persoanelor, în ceva de natura areligioasă (pe o relație pămînt-pămînt).

Întrebarea care vine e aparent anarhistă: dar dacă era ceva și metafizic, și socialmente insuficient pe relația cer-pămînt?

Dacă, în fapt, se va vădi că relația pămînt-pămînt o poate cuprinde pe aceea mai veche pămînt-ter și încă ceva în plus astfel încît o globalizare spirituală să fie posibilă abia în dezvoltările ce ar curge din revelațiile relației pămînt-pămînt?

E posibil un exemplu sugestiv despre ce ar putea însemna relațiile relației pămînt-pămînt? Relația pămînt-ter a lucrat mii de ani, nu a putut da științele, dar a dat sute de tehnologii (magice, medicale, arhitecturale, agrare etc.). Relația pămînt-pămînt le crează de trei sute de ani, a dat științele și mii de tehnologii noi (mecanice, electrice, electronice, informatice etc.). Iată exemplul, luat din Lyall Watson, *Moartea ca linie a vieții*, Humanitas, 1994: studiile asupra chirurgiei așa-zis psihice, fără bisturiu, practicate de așa-zii șamani din unele țări ale Extremului Orient, dar și din Brazilia, de pildă, converg spre ideea, deocamdată neștiințifică, potrivit căreia acești țărani-chirurghi ar fi moștenitori ai unor calități energetice atavice care le permit să doftorească direct pe configurația morfo-energetică a organelor noastre fiziologice, la un nivel al realității fizice așa-zis eteric, inaccesibil metodelor noastre actuale de investigație științifică.

Revoluția cognitivă care ar urma descoperirii unor metode de investigare raționalmente controlată a acestui nivel energetic așa-zis eteric ar deschide, de jos în sus, calea către redescoperirea relației pămînt-ter, dar într-o modalitate nouă, rațională și imediat globalizabilă într-un sens spiritual netribalizabil.

Ce am avea, atunci? Abia atunci am avea viitorul profetizat în textul Apocalipsei, cînd reacția față de un sistem politic globalmente totalitar ar putea întoarce politicul, ca pe o mînușă, față de ceea ce a fost o totalitate spiritualizată de jos în sus și de sus în jos. ■